

**Nuomonė 5/2000
dėl viešų katalogų naudojimo atvirkštinei ir daugiakriteri paieškai**

Priimta 2000 m. liepos 13 d.

Darbo grupė buvo įsteigta vadovaujantis Direktyvos 95/46/EB 29 straipsniu. Tai nepriklausomas ES patariamasis organas duomenų apsaugos ir privatumo klausimais. Jos uždaviniai išdėstyti Direktyvos 95/46/EB 30 straipsnyje ir Direktyvos 97/66/EB 14 straipsnyje.

Sekretariatą suteikia: Europos komisija, Vidaus rinkos direktoratas, Laisvas informacijos judėjimas ir duomenų apsauga, Rue de la Loi 200, B-1049 Brussels – Belgium – Office C100-2/133

Interneto adresas: <http://www.europa.eu.int/comm/dg15/en/media/dataprot/index/htm>

Nuomonė
dėl viešų katalogų naudojimo atvirkštinei ir daugiakriterinei paieškai
(atvirkštiniai katalogai)

1. ĮVADAS

Europos telekomunikacijų sektoriaus liberalizavimo procesas sąlygojo tai, kad naujos kompanijos siūlo paslaugas, kurios anksčiau buvo teikiamos tik tradicinių telekomunikacijų operatorių. Todėl vis dažniau nauji produktai, įskaitant elektronines telefonų knygas, tampa prieinami. Šiose knygose yra įvairių Europos valstybių narių milijonų piliečių vardai, adresai ir telefonų numeriai. Šios knygos yra pateikiamos rinkai skirtingose Europos šalyse ir apima informaciją tiek apie piliečius tos šalies, kurioje kompanija ar paslaugų teikėjas yra įsikūręs, tiek ir apie kitų ES šalių piliečius. Labiausiai paplitęs šių produktų pateikimo formatas yra CD-ROM'ai ir interneto tinklalapiai.

Viena iš pagrindinių elektroninio publikavimo teikiamų naujovių yra galimybė patogiai ir pigiai naudotis plačiais informacijos, pateiktos telefonų knygose, tvarkymo pajėgumais. Šie pajėgumai iš esmės yra susiję su išplėstų paieškos kriterijų naudojimui knygoje esančios informacijos atskleidimui.

Tiesa sakant, šie produktai paprastai siūlo **atvirkštinės ar daugiakriterės paieškos paslaugas**, tai yra, neskaitant tradicinių konkretaus abonento telefono numerio paieškos pagal jo ar jos pavardę telefonų knygose metodų, įgyvendinamos naujos paslaugos, kurios pralenkia tradicinius paieškos metodus, teikdamos keletą būdų, kaip gauti konkretaus asmens ar net grupės asmenų, kurių asmens duomenys atitinka paieškos kriterijus, asmens duomenis.

Paminėjimo vertas šių naujo tipo paieškos galimybių pavyzdys yra tai, kad galima parodyti telefono abonento pavardę ir adresą atliekant paiešką pagal jo ar jos telefono numerį ar adresą, o telefono abonento pavardė ir telefono numeris gali būti rasti įvedus adresą detales. Iš tiesų, techniškai gali būti įmanoma gauti visų asmenų, gyvenančių konkrečioje vietovėje (pvz., gatvėje), pavardes ir telefonų numerius.

Šis naujas funkcionalumas gali žymiai pakeisti piliečių privatumo lūkesčius dėl viešuose kataloguose skelbiamų asmens duomenų. Faktiškai, iki šių naujų produktų pasirodymo, kai asmuo perduodavo jo ar jos telefono numerį trečiajam asmeniui, normaliomis aplinkybėmis tai nereikšdavo jokios kitos papildomos informacijos surinkimo galimybės, bet dabar, kai šie produktai yra rinkoje,

situacija radikaliai pasikeitė: dėl atsitiktinio ar tikslinio telefono numerio atskleidimo galima gauti tiek informacijos, kiek paprastai pateikiame vizitinėje kortelėje, įskaitant ir pilną vardą, pavardę ir adresą, o kai kuriais atvejais – profesiją ir veiklą.

Dar daugiau, piliečio detalizuota sąskaita, kurioje atsispindi tik telefono numeriai, kuriais buvo skambinta, gali leisti sudaryti visų asmenų, kuriems jis ar ji skambino tam tikru periodu, pavardžių ir adresų sąrašą.

Be to, turi būti atsižvelgiama į kitokios kategorijos produktų, kurie apima geografinę informaciją, kaip antai miestų žemėlapius ir duomenų bazes su viso miesto būstų nuotraukomis, buvimą. Ši informacija gali būti lengvai susieta su adresu, kuris yra pateiktas telefonų knygoje, leidžiančioje daugiakriterę paiešką. Ir tai neminint milžiniškų galimybių, atsirandančių šią informaciją sujungus su kitų šaltinių, pavyzdžiui, viešųjų registrų, informacija. Iš paprasčiausio telefono numerio gaunamas informacijos kiekis gali gerokai viršyti vidutinio piliečio pagrįstus lūkesčius¹.

2. TEISINĖ ANALIZĖ

Direktyva 97/66/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos telekomunikacijų sektoriuje² 21 išvardijime nustato, kad „(...)abonentų knygos yra plačiai išplatinamos ir viešai prieinamos; kadangi dėl fizinių asmenų teisės į privatumą ir juridinių asmenų teisėtų interesų abonentai turi turėti galimybę nustatyti, kiek asmeninės informacijos apie juos turi būti pateikiama abonentų knygoje; kadangi valstybės narės šią galimybę gali suteikti tik tiems abonentams, kurie yra fiziniai asmenys“. Be to, 11 straipsnis įtvirtina principą, kad asmens duomenys, surinkti telefonų knygoje, turi būti tokios apimties „kuri būtina konkrečiam abonentui nustatyti, nebent abonentas duoda aiškų sutikimą skelbti papildomus asmens duomenis“.

11 straipsnis taip pat nustato, kad abonentas „(...) turi teisę į tai, kad jo prašymu jis būtų nemokamai neįtrauktas į spausdintas ar elektronines abonentų knygas, taip pat nurodyti, kad jo

¹ Austrijos, Danijos ir Portugalijos duomenų apsaugos institucijų atstovai išreiškė savo nuomonę, kad jų šalyse atvirkštinės paieškos praktika kol kas nesukėlė jokių konkrečių problemų. Danijos atstovas susilaikė nuo balsavimo.

² Europos Parlamento ir Tarybos 1997 m. gruodžio 15 d. direktyva dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos telekomunikacijų sektoriuje 97/66/EB; OJ L 24, 1998 m. sausio 30, p. 1. Interneto adresas: <http://158.169.50.95:10080/legal/en/dataprot/protection.html>

asmens duomenys nebūtų naudojami tiesioginės rinkodaros tikslais, kad būtų skelbiamas ne visas jo adresas ir kad nebūtų nurodyta jo lytis, jei tai lingvistiškai įmanoma“.

Direktyvos 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo³ 6.1 b) straipsnis nustato, kad asmens duomenys turi būti „*surinkti įvardintais, aiškiai apibrėžtais ir teisėtais tikslais, o po to tvarkomi su šiais tikslais suderintais būdais*“.

Šia prasme įprastos telefonų knygos tikslas yra paskelbti abonto telefono numerį žinančiam abonto pavardę (adresas yra reikalingas tik bendrapavardžių atveju). Ir šiuo tikslu yra ribojamas asmens duomenų naudojimas. Todėl šių knygų naudojimas tam, kad būtų rasti fiziniam asmeniui priklausančiam asmens duomenys pagal konkretų telefono numerį, kurio abonentas yra nežinomas, ar kad būtų rasti konkrečioje vietovėje gyvenančių asmenų pavardės ir telefonų numeriai, yra netoks, kokio klientas gali tikėtis, kai yra įtraukiamas į telefonų knygą. Štai kodėl naujasis tikslas yra nesuderinamas su pirminiu (žr. Direktyvos 95/46/EB 6 b straipsnį)⁴.

Tačiau atvirkštinė paieška gali būti naudinga ir neturi būti draudžiama. Siekiant sąžiningo ir teisėto tvarkymo, jį būtina suderinti su direktyvose nustatytais sąlygomis:

Kadangi asmens duomenų naudojimas atvirkštinei ar daugiakriteriui paieškai viešuose kataloguose yra naujas tikslas, duomenų valdytojai turi informuoti duomenų subjektus apie tai (Direktyvos 95/46/EB 10 ir 11 straipsniai).

Be to, kad toks tvarkymas būtų teisėtas, jis turi atitikti vieną iš kriterijų, nustatytų Direktyvos 95/46/EB 7 straipsnyje. Pagal 7 straipsnio f) dalį, jis gali būti teisėtas, jei tvarkyti reikia

³ Europos Parlamento ir Tarybos 1995 m. spalio 24 d. direktyva dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (95/46/EB); OJ L 281, 1995 m. lapkričio 23 d., p. 31. Interneto adresas: http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/en/media/dataprot/law/index.htm

⁴ Taip pat galvodama Tarptautinė darbo grupė dėl duomenų apsaugos telekomunikacijose (Berlyno grupė) savo 23 susitikime priėmė Bendrą poziciją dėl atvirkštinių katalogų⁴, kur konstatuojama, kad „atvirkštinių katalogų, be konkrečių apsaugos taisyklių, egzistavimas gali iššaukti rimtas grėsmes privatumui“. Be to, Bendroji pozicija nurodo, kad atvirkštinės direktorijos tikslas „(...) yra ne toks pat, kaip telefonų knygos ; telefonų knyga leidžia gauti žinomo asmens telefono numerį pagal jo pavardę ir geografinį kriterijų, kai tuo tarpu atvirkštinio katalogo tikslas yra abonentų tapatybės ir adreso paieška, kai žinomas tik jų telefono numeris“. Taip pat Berlyno grupė teigia, kad atvirkštinės paieškos įdiegimas telefonų knygose be duomenų subjekto sutikimo „(...) yra nesąžiningas informacijos rinkimas“.

Dar išsamesnė nuomonė buvo priimta Belgijos duomenų apsaugos komisijos 1999 m. birželio mėn. (Commission de la protection de la privéé, recommandation N° 01/1999 du 23 juin 1999, interneto adresas <http://www.privacy.fgov.be>).

dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas arba trečioji šalis (šalys), kurioms atskleidžiami duomenys, išskyrus atvejus, kai duomenų subjekto interesai nėra viršesni jo pagrindinių teisių apsaugos požiūriu.

Siekiant interesų pusiausvyros, turi būti nustatyti ir įvertinti aptariamai interesai ir grėsmės privatumui. Šiuo atžvilgiu Direktyva 97/66/EB pateikia naudingus nurodymus: kol yra prižiūrima abonentų tapatybės nustatymui būtina minimali informacija, tol ši informacija gali būti įtraukiama į įprastinius viešuosius katalogus, nebent abonentas prieštarauja. Tačiau kai viešajame kataloge papildomos funkcijos yra susijusios su papildoma informacija, asmens sutikimas yra būtinas. Situacija dėl viešųjų katalogų naudojimo atvirkštinei ar daugiakriteriškai paieškai yra panaši ir todėl toks tvarkymas gali netikėtai pažeisti privatumą. Turi būti atsižvelgta į tai, kad ginamo individo interesai yra svarbesni už valdytojo ar trečiųjų šalių interesus. Dėl šios priežasties toks tvarkymas yra teisėtas tik jei asmuo davė savo informuotą sutikimą prieš jo (jos) asmens duomenų įtraukimą į viešuosius katalogus atvirkštinei ar daugiakriteriškai paieškai (Direktyvos 95/46/EB 7 a) ir 2 h) straipsniai).

Praktiškai tai reiškia:

- *Konkretus ir informuotas abonentų sutikimas* turi būti gautas prieš įtraukiant jo asmens duomenis į bet kurios rūšies viešąjį katalogą (tradicinį telefonų, mobilių telefonų, elektroninio pašto, elektroninio parašo ir pan.), naudojamą atvirkštinei ar daugiakriteriškai paieškai.
- Valdytojas turi informuoti abonentą *konkrečiai apie*:
 - asmens duomenų naudojimą abėcėliniuose kataloguose;
 - tai, ar jo asmens duomenis planuojama naudoti atvirkštinei ar daugiakriteriškai paieškai ir kokiame mastu (kokia daugiakriteriškai paieška yra leista);
 - jo teisę bet kuriuo metu ir nemokamai pakeisti sprendimą dėl leidimo tvarkyti kiekvieną konkretų duomenį.
- Duomenų valdytojas taip pat turi įgyvendinti *technines ir organizacines priemones*, atitinkančias tvarkymo keliamas grėsmes ir saugotinių duomenų pobūdį (žr. Direktyvos 95/46/EB 17 straipsnį). Tai, pavyzdžiui, reiškia, kad duomenų bazė turi būti sukurta tokiu būdu, kad neleistų nesažiningo naudojimo, kaip antai neteisėtų pakeitimų: paieškos kriterijų, galimybės kopijuoti, priėjimo prie visos duomenų bazės vėlesniam tvarkymui. Pavyzdžiui, paieškos kriterijai turi būti pakankamai tikslūs, kad puslapyje leistų pateikti tik ribotą rezultatų skaičių. Rezultatas turi būti toks, kad taip pat ir techninėmis priemonėmis būtų garantuotas tikslas, kuriam abonentas davė sutikimą.

Šios sąlygos taikomos ne tik telekomunikacijų operatoriams, bet ir kitiems dalyviams, pavyzdžiui, leidėjams, taigi, ir *visiems*, kurie nori naudoti asmens duomenis katalogams ar daugiakriteriai paieškai⁵.

IŠVADOS

Atsižvelgiant į ankstesnius svarstymus ir Direktyvos 97/66/EB bei Direktyvos 95/46/EB sukurtus teisinius pagrindus, Darbo grupė asmenų apsaugai tvarkant asmens duomenis laikosi nuomonės, kad asmens duomenų tvarkymas atvirkštinuose kataloguose ar dėl daugiakriterės paieškos be aiškaus ir informuoto abonentų sutikimo yra nesąžiningas ir neteisėtas. Kad toks tvarkymas būtų teisėtas, jis turi atitikti aukščiau nustatytas sąlygas.

Darbo grupė visiškai palaiko Europos Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos, susijusios su asmens duomenų tvarkymu ir privatumo apsauga elektroninės komunikacijos sektoriuje, projekto⁶, kuris atsižvelgia į įvairias, ypač viešųjų elektroninių katalogų, galimybes (pvz., atvirkštinės paieškos funkcijos). Direktyvos projekte yra reikalavimas, kad abonentas duotą informuotą sutikimą jo (jos) dėl asmens duomenų įtraukimo į viešus katalogus konkrečiu tikslu ir nustatyta apimtimi. Taigi Komisijos pasiūlymas pritaiko taisyklės realybei, atsižvelgiant į naujas elektroninės komunikacijos paslaugas, kaip antai GSM ir elektroninis paštas, ir į tai, kad dauguma abonentų nenori viešinti savo mobiliųjų telefonų numerių bei elektroninio pašto adresų ir dauguma paslaugų teikėjų dėl komercinių priežasčių praktikoje atsižvelgia į savo abonentų pageidavimus.

Darbo grupė ateityje irgi prisidės prie diskusijos bet kuriuo klausimu, susijusiu su direktyvos projektu⁷.

Sudarytas Briuselyje, 2000 m. liepos 13 d.

Darbo grupės vardu

Pirmininkaujantis

Stefano RODOTA

⁵ Žr. valdytojo apibrėžimą Direktyvos 95/46/EB 2 d) straipsnyje.

⁶ Žr. COM xxx (priimta 2000 m. liepos 12 d.).

⁷ Žr. nuomonę xxx dėl Direktyvos 97/66/EB peržiūrėjimo, priimtą xxx).

Išvertė

Teisės ir informacijos skyriaus
Vyresn. specialistė
B.Jurgelevičienė
2003-10-21